

DEMETER DOMOKOS, A NÉPI VERSELŐ

A paraszti közösségekben az írásbeliség terjedésével párhuzamosan, már a múlt század végén a „népi alkotó fejlettebb típusa”¹ jelenik meg, szinte minden falunak megvan a maga „verscsinálója”². A közösségekben megbecsülésnek örvendő népi tollforgatókra csupán a néphagyomány, népköltészet iránti fokozott érdeklődés irányította a figyelmet. Így a napilapok³, irodalmi folyóiratok⁴ hasábjain olvashatunk róluk.

A verseket író népi egyénekre a szakirodalom a legkülönbözőbb terminológiát alkalmazta: *népi verselő*, *népi költő*, *parasztköltő*, *földműves költő*, *versfaragó* néven említették őket. Ezekben a megnevezésekben gyakran a gyűjtőnek a népi költők irodalmi rangjával kapcsolatos állásfoglalása is benne rejlik.

Az utóbbi egy-két évtizedben a folklór kutatói közül többen irányították figyelmüket a népi költőkkel kapcsolatos kérdésekre. Így szükség volt a terminus pontos körülhatárolására. A NL *népi verselő* (*népi költő*, *parasztköltő*) címszava alatt a következőket olvashatjuk: „A népi alkotó fejlettebb típusa, egyszerű származású verselgető, aki kis közösségeknek írja verseit, közérthető, rendszerint alkalmi költeményeit”⁵.

A Városlván élő Demeter Domokossal való első találkozásomkor hatalmas tudásszomja, máig sem lankadó irodalmi érdeklődése, írott munkáinak gazdagsága hatott rám. Gyermekkorától meglévő olvasás- és tudásszomját, írói ambícióit a gazdálkodással, építkezéssel eltöltött nehéz évek után, csupán a nyolcvanas években elégítette ki.

„*Legkedvesebb hobbim az olvasás, írás, adatgyűjtés*” vallomása indított munkáinak elolvasására, elemzésére. A vele való találkozásaim során rá kellett jönnöm, hogy azok közé a népi verselők közé tartozik, akik bár versírói technikát nem tanultak, van bátorságuk az önkifejezés érdekében az irodalomtól formai kellékeket kölcsönözni. Képesek az életről, emberekről, szülőföldről, családról, munkáról verses formában vallani. Ugyanakkor Demeter Domokos közismert, népszerű ember a falu közösségében, írásait igénylik, megrendelik, művei fogyasztásra kerülnek. E sajátos szereppel rendelkező egyén életútjából, munkásságából szeretnék ízelítőt adni e rövid tanulmány során. Ortutay Gyula megállapításaiból indulok ki: „a nép kis paraszti közösségeiben éppúgy működik a költői teremtő egyéniség, mint az irodalomban, csakhogy névtelenül, szerény ismeretlenségben, alázato-

san elfogadva a közösség addigi költészeti kincseit, kis apró változtatásokkal gazdagítva, szépitve azt”⁶.

Jánosfalvi Sándor István *Székelyhoni utazás a két Homoród mellett* című könyvében a környéken élő „versfirkáló fűzfapoétákról” beszél⁷. Ez az utalás indított arra, hogy felkutassam ezeket az egyéneket, megpróbáljak írásaik után érdeklődni. Így a környéken tucatnyi egyénről tudtam meg, hogy szabadidejében versírással is foglalkozott.

Városfalva mintegy harminchárom kilométernyire fekszik Székelyudvarhelytől, Szentpéter és Jánosfalva szomszédságában. Az itt élő hetvenkilenc éves Demeter Domokos poétás hajlammal megáldott egyén, még ma is az olvasással eltöltött időt mondja élete legszebb óráinak: *„Életem legszebb órái azok voltak, amikor olvashattam... Számomra a könyv a legnagyobb érték.”* És látogatásaim során valóban mindig a könyv, írka mellett találtam, ma már reszkető kézzel, de még mindig fontosnak tartja a feljegyzést, a leírást, az utódoknak szánt példaadást: *„Valami olyasmit szeretnék magam után hagyni, ami hiányzó történelmi ismereteinket, erkölcsi nézeteiket megszilárdíthatja, az értelmes élet gyakorlására buzdíthatja őket”* – vallja.

Demeter Domokos 1917-ben született egy négy gyerekes földműves családban, hadiárvaként. Élete legnagyobb élményeként az iskolával való első találkozást nevezi meg. Gyermekkorában kiváló felfogóképességgel rendelkezett, és már az iskolai évek alatt nagy érdeklődést mutatott a könyvek iránt. *„Pár hét elteltével már folyékonyan olvastam és attól kezdve minden könyv nagyon érdekelt. Iskolai bizonyítványaim mind tiszsek voltak”*. Sajnos a továbbtanulás lehetősége nem adatott meg számára, édesanyja dolgos földművelőként kívánta látni mindhárom fiát, *„olyanok legyenek, mind a többiek”*.

Bár a továbbjutás reményei meghiúsultak számára, erős elhatározás született meg benne, megpróbálja olvasással pótolni mindazt, amit nem nyújthatott neki az iskola. Olvasásszenvedélye és a felhalmozott élettapasztalatok átszármasztásának szándéka vezette el élményeinek írásban való megörökítéséig. Az évek során helyi országos lapokat rendelt, ezenkívül az Élet és Tudomány volt kedvenc olvasmányanyaga. Tehetségét, poétás hajlamát fiatal éveit során kevésbé kamatoztatta, egy-egy ünnepi alkalom során rigmusmondó adottsága mégis felszínre került. A falu lakói tudatában voltak annak, hogy Demeter Domokos tájékozottságban, olvasottságban felettük áll, ezért alkalomadtán hozzá fordultak tanácsért, jó szóért. Az, aki írásra, rejtett szellemi forrásai kiaknázására biztatta, a falu lelkipásztorának, Báró Józsefnek a lánya volt. Meglepő, hogy 1980-ban elkezdett írói tevékenysége mennyire termékeny.

„Irní későre kezdtem. Ez egyszer úgy jött, hogy kellett a Falvak Dolgozó Népiibe egy cikk, s aztán felhívott Báró Hajnalka, hogy írjak. Tudta, hogy én tudok, ha akarok. S osztán kérte az életrajzomat, s aztán írtam az alkoholo-

lizmusról, s még több cikket írtam. Aztán úgy jöttem bele, lassan kezdtem gyűjteni aforizmákat, közmondásokat” – értesülünk vallomásából.

Előbb tehát prózai írásokat írt felkérésre (*Szeresd a földet, Az alkoholizmusról, Az eszményi nőkről, A szülőföld és hazaszeretetről*). Majd a Dávid Ferenc vallásos egyet estélyein hangzottak el hitteli írásai, például *A hit remény és szeretetrol* című.

Állandó szellemi szomjának újabb termékeként írja be három kétszáz lapos füzetébe azt a sok aforizmát, melyek megírásának indítóokát a következőkben látta: „1982 január havában elhatároztam, hogy azon sok jó közmondást, amit életemben közszájon forogni hallottam és amelyiket, ha valaki nem hagy figyelmen kívül, sok csalódást elkerülhet az életben. Gondoltam, hogy hátha kerül a későbbi unokák közül, akik elolvassák és ha be is tartják, akkor gondolom, hogy a szerencse nem fogja elkerülni őket”. Íme néhány sor ezek közül:

*Eszteendőnek sok a napja
Vigyázz azért a hónapra
Ossz fel szépen vagyont dolgot
S nem kell később panaszkodnod*

*Ne bosszankodj a testvére
Ha megbántott tégy jót véle
Apád, anyád tiszteld, szeresd
Legjobb jót ők tették veled*

*Edzett testnek fogy a munka
Henyesség a bűnök útja
Ha más sorsa van kezdedben
Ne légy zsarnok se kegyetlen*

A népköltészeti formakultúra, 8-as, izometrikus, négy sorból álló strófa ötvöződik az egyéni erkölcsi viszonyrendszerrel. Az e sorokban megfogalmazott élettapasztalatok a megformálás egyszerűsége mellett valóban egyetemes erkölcsi szabályoknak mutatkoznak.

Újabb biztatásra megírja verses önéletrajzát és nagyapja életrajzát prózában, mely nagyobbreszt fiktív momentumokból áll. (Nagyapját személyesen nem ismerte, a róla szóló vallomásokból szőtt egy kerek történetet.) Ez az önéletrajz bővelkedik erkölcsi tanításokban, aforizmákban, nótaszövegekben; mindenik fejezet elején egy-egy aforizmaszerű mottó áll.

Munkája tudatosságát jelzik a pontos, művek alatti évszámok és aláírássok, valamint az életrajzokat megelőző bevezetők, melyek az írásmű célját közlik.

Meg kell még említeni verses munkái előfutáraként egy-egy környék vagy általa ismert falu humoros, verses bemutatását. A versikék a falvak jelen állapotára tapintanak rá, jó környékismerőként tüntetve fel Demeter Domokost.

Az íráskényszer, a szólni vágyás szülték írogató tevékenységének soron következő produktumait, a verseket. Az utóbbi hat-hét évben írt verseit összefoglaló önálló versgyűjteményének szerepét, jelentőségét a következőkben látja: *„az utódoknak akartam, hogy fennmaradjon, hogy ne vesszen el, hogy az unokáim tanuljanak belőle”*. Klasszikus olvasmányai (Jókai, Móricz, Dumas, Verne) hatására bizonyos fokú irodalmi műveltség, átlagnál nagyobb írói hivatástudat jellemzi (bár mindvégig távol állt tőle munkái közlésének szándéka). Kedvenc költőiként, ihlető forrásaiként említi Petőfit, Tompa Mihályt, Arany Jánost.

Demeter Domokos tehát ugyanazon a kultúrfokon él, mint közössége, melynek ízlésvilágában az archaikus paraszti kultúrelemek tovább élnek. Bár műveltségi színvonala, olvasáskultúrája nagyrészt megegyezik a falubeliekével, ezek közül kiemelkedik nem csupán abban, hogy számára az olvasás az elérendő életcélok közé tartozik, hanem abban is, hogy ő az olvasás-szenvedélytől eljutott az íráskényszerig. Íráskészsége, a megfogalmazott élettapasztalatok átadásának igénye, az írás megőrző erejébe vetett hite vezette el az írásig. Önálló státust szab magának, az írás által egy olyan pozícióba helyezkedik, ahonnan bátran okíthat, nevelhet. Ám ez a magára öltött szerep nem jár státusváltással; bár a közösség kiemeli, elhatárolja az átlagtól, érdeklődés és tisztelet veszi körül.

Demeter Domokos szülőfalujában töltötte el élete legnagyobb részét, így nem hivatásos, hanem alkalmi cselekvésként jelentkezik életében a versírás, a leírás, az írásban való megörökítés. Nem tanulta a költészetet, ám olvasáskedve, műveltségszomja, versírói hajlama versek létrehozására ösztönözte. Verseit a maga szórakoztatására, szükségletére, ugyanakkor a közösség igényéhez alkalmazkodva írta meg. Nem írói, alkotói céllal rótt a papírra a sorokat, a példaadás szándéka, a tanító, nevelő szándék húzódik meg a versek mögött.

Verses életművének produktumai a népi költészet két ágába sorolhatók, az alkalmi költészet és a magánlíra körébe. Lírai alkotásait tehát alkalmi, nagyrészt megrendelésre fogant és egyéni indíttatású, személyes élményeit versbe foglaló versek alkotják. Alkalmi verseiben a felhalmozott élettapasztalatok átadásának szándéka dominál, magánlírájában saját élményeit, nézeteit, érzelmeit önti versformába.

Versei a kezdeti papírravetés után számos javításon, átalakításon, formáláson mentek át, amíg helyet kaptak immár végleges formájukban egy külön erre a célra szánt füzetben, gyűjteményben. Nagy formátumú, vaskos füzetében külön lapon foglalnak helyet a versek, melyek száma hetvennyolcvan körül mozog (a megmaradt üres lapok még újabb versek helyéül

szolgálnak); tartalmazzák a megírás pontos időpontját és a versíró aláírását. A versek alatt kapnak helyet ezek.

Demeter Domokos versei a tartalom, funkció és a bennük megnyilvánuló költői szerep alapján több típusba sorolhatók. Ezek között a leggyakrabban előfordulók az alábbiak:

1. *búcsúztató* (Menyasszonyi búcsúzó, Balogh Andor nyugdíjba vonulása stb.);

2. *köszöntő* (A kedves amerikai vendégek köszöntésére, Balogh Eszter névnapjára);

3. *szerepversek* (Ne hagyd a Hargitát! Győzött a nép);

4. *elégia* (Februárban, Őszi hangulat);

5. *emlékvers* (A halál gondolata, Tea-estélyre);

6. *életrajzi versek* (Életem hobbija, Vallomás magamról);

7. *társadalmi korrajz* (Hideg télben, Oh jöjj el szép tavasz);

8. *episztola* (Levél Máriának Maroskeresztúrra);

9. *paszkvillus*.

A búcsúztatók, köszöntők az alkalmi versek sorában foglalnak helyet. Ám különbséget kell tenni a más által megrendelt versek és hozzátartozói felkösztetésére írt versek között. A *búcsúztatók* sorában a papi, menyasszonyi, nyugdíjba vonuló számára készült búcsúztatókat említhetjük.

A *köszöntők* naptári ünnepekhez (névnap, születésnap), különböző átmeneti rítusokhoz (konfirmálás), közösségi ünnepekhez (emlékműavatás, fűvös zenekar fogadása) kapcsolódnak. Számos ide tartozó vers az esemény napján, a közösség előtt elhangzott vagy a család körében felolvasásra került. (A szűkebb család esetén Demeter Domokos saját maga olvasta fel). Ha a búcsúztatók, köszöntők formáját vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy szerkezeti modelljük nagyjából megegyezik. Így ezek a versek a megszólítással (felszólítás) vagy a helyzetmegnevezéssel indulnak.

Demeter Domokos számos versét saját maga olvasta fel az ünnepi alkalom során, így ezek a versek a szertartás kellékeivé váltak. Egy ilyen alkalmi közösségi ünnepen hangzott el a *Kedves amerikai vendégek fogadására* című verse, mely jókívánságok halmazából áll, ugyanakkor az amerikai és a székely léthelyzet sajátos láttatású párhuzamát találjuk benne.

*Örömnepet ül Városfalva népe
Oly kedves vendégek jöttek a körünkbe
Székely szeretettel fogadjuk önöket
Isten hozta a mi kedves vendégeinket*

*Lángoló szeretet lobog a szívünkbe
Amerika népét láthassuk mi végre
Kiknek a jóságát már többször éreztük
A hála érzetünk áradoz feléjük*

*Igazi szabadság hazájából jöttek
Ahol minden népfaj saját zászlót lenget
Hogyha panasza van nyíltan kimondhassa
A hatóság által nem lesz bántódása*

*Az istenszeretet hozta el önöket
Hogy megismerhessék itt a székely népet
Ki még most se tudja merre visz végzete
Ha kéri a jogát betörik a feje*

*Még egyszer köszönti Városhalva népe
Érezzék az otthont e rövid időre
Hit remény szeretet volt az utitársuk
E szép találkozást a szíyükbe zártuk*

Városhalva, 1990 idős Demeter D.

Demeter Domokos munkásságában jól megfigyelhető a történelmi események, társadalmi kérdések iránti vonzódása. A közösségért, népért való aggodás fejeződik ki a *Ne hagyd a Hargitát* című szerepversből, mely szülőföldszeretetének egyéni összetevőit kibontakoztató verse. Ebben a szerepversében véleményt nyilvánít szűkebb természeti környezetéről; a Hargita igazi szépségét megadó természeti, felszíni csodákról beszél.

*Öreg Hargitának kihült vulkánjai
Titkos fenyőerdők rejtett forrásai
A fenyőillatnak vonzó aromája
Kéngőz gödreinek gyógyító hatása
Áfonya levelek teának gyűjtése
És a kokozának gyümölcse szedése
Kedves ifjú ki elmentál messze
A Hargitát védj jól a szívedbe
Nem lesz nyugtod soha távol idegenben
Visszahoz a honvágy a szülőföldedre
Drága anyaföldet nem pótolja semmi
Gazdagodjál bár meg lelked üres mindig
Hiányzik a Hargitának vadregényes tája
Ahol megpihentél s boldog voltál nála
Távol idegenben hol nem ismer senki
Lehetsz bármily boldog nem tudsz boldog lenni
Hargita csillaga úgy vonzza a székelyt
Mint egy szerelmespárt hogy vonzza az éjjel*

*Csókot lehel terád simuló ködével
Szellő azt suttogja ne menj el ne menj el
Tüzesebben süts rád az ég koronája
Neked illatozik a mezők virága
Madár is ha dalol neked áradozik
Kedves székely testvér ne menj el ne hagyj itt.*

Bár Demeter Domokos számos versében ott van a tanító, nevelő szándék, néhány szerepversében a szülőföldje jövőjéért aggódó, a fiatalságnak tanácsot osztó, tudatosan felelősséget érző egyén jelenik meg. Tulajdonképpen az elvhűség követelménye jelentkezik ezekben a versekben, mely dogmatizmus a múlt rendszer ideológiájának része.

Ezek a szerepversek jelzik, hogy érzékenyen érinti kora társadalmi, politikai helyzete. Az 1989-es forradalom győzelmét megéneklő versében a társadalmi kérdések, történelmi folyamatok pontos ismerőjévé válik. *Győzött a nép* című versében szabadság iránti vágya, igazi jogos életért való küzdelme fejeződik ki a vallásos ember istenhitével összeforva.

Az aktuális társadalmi problémákra való érzékenysége allegorikus *korrajzaiban* is megmutatkozik. A közvetlen táj évszakonkénti allegorikus megjelenítése a tavaszvárás, a szabadság gondolatával fonódik egybe. *A Hideg télben* című verse a tél, átvitt értelemben a diktatúra sötét éveinek szörnyűségeiről beszél.

*Újra itt a zord tél süvít a hideg szél
Dideregnek a madárcák hideg téli estén
Tapsifüles rázza magát sűrű bokrok alján
A medve is dirmeg dörmög barlangjának vackán*

*A farkasok üvöltének mert korog a gyomruk
Nincs nyitva az erdő szélén élelmiszer boltjuk
Átkutattak erdőt mezőt élelmet keresve
De eltűntek a nyúlak is talán mindörökre*

*Szálldogálnak a hópelyhek szemfedőt terítve
Ráborult a Hargitára hideg téli este
Csak a hideg szél fúj átjárva testünket
Meddig tartasz még hideg tél hagyd meg életünket*

Egyéni indíttatású versei körében néhány az életpálya eseményeinek, állomásainak megjelenítése. Ezek az életutat összegző személyes vallomások az *életrajzi versek* típusába sorolhatók. Ide tartozik az *Életem hobbjai* című vers, mely életeszményét, ideálvilágát, irodalomhoz, költészethez való

viszonyát összegező verse. E létösszegező vers első részében életútjának eszményeit, sajátosságait jelzi.

*Célom arra vezet élni amíg lehet
Ne essem én el az avarban
Játszva érni el ahova akartam
Voltak céljaim kitűzve énnekem
S hogy megvalósuljanak terveim
Dolgoztam szüntelen igyekvőn
Hogy gyorsan érjem el a hegytetőt
De nem azért hogy megpihenjek ottan
Hanem hogy messzebbre láthassak amonnan*

A költemény második versszakában az irodalomnak életében betöltött szerepét és a tudomány terén végzett munkásságát idézi.

*Az irodalom világában keresek kutatok
Mert szebb és szebb dolgokhoz csak itten juthatok
Megkezdtem a mindennapi élet közmondásaival
És folytatom az irodalom aforizmáival
Kihalt ősszavak neveit keresem kutatom
A sok földi ásványkinccsel tovább folytatom
Gyűjtöttem andalító szerelmes verseket
Általuk visszanyertem ifjú életemet
Boldog vagyok ha ezeket olvasgathatom
Szilárd ifjúnak érzem magamat*

A verset a könyvek által megvilágosodott ember elégtétele zárja:

*Nem ismerem az unalmat bárki is mondja
Habár sok embernek csak az a gondja
Ami könyv van a világon és eléri kezem
Addig boldog vagyok megvan mindenem
Bejártam a nagyvilágot a könyvek által
Megismertem hat világrészt minden bajával
Ha jön az elmúlás nyugodtan veszem
A világ ismeretét magamal viszem*

Néhány szomorú *elégia* is megjelenik a verstípusok sorában, melyekben a múlthoz való nosztalgikus viszonyulás fejeződik ki. A visszatekintés, a számvetés korát élő egyénnek az eltelt ifjúsággal szemben az öregedés tényét is tudatosítani kell. Az élet delén járó egyénnek fáj az elmúlt idő tudomásulvétele, ám a szép emlékek erőt adnak az öregedés elfogadásában.

Amint a verstípusok tartalmi köre is jelzi, Demeter Domokos verseiben az emberi lét jelentős kérdései, a legáltalánosabb témák kapnak verses formát. Így a szülőföldszeretet, szabadságvágy, boldogság, emberi sors, vallásosság, erkölcsök, a változó idő, a történelem sok fontos eseménye, a híres elődök szelleme a központi téma ezekben a versekben.

Ha a képalkotás sajátosságait elemezzük, elmondhatjuk, hogy a népi életforma és szemlélet alakítja ezeket a verseket. Nem esztétikai minőségük teszi olvashatóvá, nem a közlendő milyensége a fontos, hanem a versek időszzerűsége az, hogy ezen egyéni élettapasztalatokat sűrítő gondolatgazdagság megértőkre, hallgatókra találjon.

A forma terén ezek a versek nem hoznak újítást, a vers legfőbb szerkezeti követelményének a ritmusosságot és a rímekben való beszédet tartja. A versek formai vizsgálata során két formátípust különíthetünk el. Első csoportba a hosszú, szabad sorokból álló versek tartoznak, melyek azonos vagy különböző szótagszámú sorokból állhatnak. E formátípusba nagyjából az alkalmi vers, az epiztola és a paszkvillus tartozik. A hosszú sorok szótagszáma tíz szótagtól tizenhatig terjed, ez a versének, az epikus költészet (vándorének, ponyvairodalom, históriás ének, széphistória) formai jellemzője.

A második csoportba tartozó kötött formájú versek négy soros izometrikus vagy heterometrikus strófákból állnak. Az azonos szótagszámból álló versek ritkábbak. Egy-egy versen belül a szótagszám megtartására törekszik, ám egy-két sorban a felállított rendszerből való kisiklást figyelhetjük meg.

Formaeszménye a népköltészetben honos felező tizenkettes, amely tizenhárom, tizennégy szótagos sorokkal kombinálódik. Legsikerültebb tizenkét szótagból álló versei például az *Őszi hangulat*, *Kedves amerikai vendégek fogadására* című versek. A rímtípusok számbavételekor a tiszta rím, asszonánc, ragrím, önrím, bokorrím, párosrím előfordulását figyelhetjük meg.

Már egy-két vers elolvasása után feltűnik a központozás hiánya, Demeter Domokos általában nem használ, illetve csak ritkán és rendszertelenül írásjeleket. Ez korántsem jelenti az írásjelek ismeretének hiányát, hisz prózai írásaiban hol következetesen, hol következtelenül, de él ezen eszközökkel; csupán a versírás folyamatában nem tulajdonít nagy jelentőséget ezeknek.⁸

Demeter Domokos nem hivatásos író, egyszerű származású verselgető, aki kedvét leli a rímekben való beszédben, verses kifejezésben. Számára a versírás öröm, belső kényszer, ám nem zárkozik el a nyilvánosságtól sem; rokonok, ismerősök, a szűkebb közösség igényeinek próbál megfelelni. Hisz véleménye szerint a vers egyik legfontosabb követelménye „*Úgy legyen leírva, hogy tetszedjen másnak is, tudják megtapsolni*”.

Alkalmi verseit nagyobb részre megrendelésre írta, így a legkülönbözőbb közösségi alkalmakon hangzottak el. Közönsége tehát alkalmilag szerveződik a különböző események résztvevőiből.

Demeter Domokos személyében egy olyan parasztszeméliséggel van dolgunk, aki bár magasabb szellemi stúdiókat nem folytatott, olvasottsága, íráskészsége, hajlama révén közössége fölél emelkedik. A falubeliek tiszteletének, értékelésének örvend, helyét a faluban élők kulturális-szemlemi pozíciója után jelölik ki.

JEGYZETEK

1. NL I. 1987, 733.
2. Újváry 1980, 529.
3. Ld. pl.: Egy székely versíró, Pétör András uram. Képes Újság. 1866. 685–690; Gergely Lajos: Egy székely népköltő. Magyarország Képekben. 1867. 84–85.
4. Ld. pl.: Márki Sándor: Egy parasztköltő. Figyelő II. 1877. 211–214; Ompoi M. Ernő: Béres János, a falu poétája. Figyelő V. 1878. 59–63.
5. NL I. 1987, 733.
6. Ortutay 1970, 56.
7. Jánossalvi 1944, 106.
8. Szükséges megjegyezni, hogy a verseket az eredeti formájukban közöltem.

IRODALOM

JÁNOSFALVI Sándor István

1942 Székelyhoni utazás a két Homoród mellett. I–II. Kv.

KESZEG Vilmos

1991 A folklór határán. A népi írásbeliség verses műfajai Aranyosszéken. Buk.

1991 A kéziratos füzetek költészetéről. Jelenlét II. 6. sz. 16–17; 7. sz. 55–57.

MÉSZÁROS Istvánné Újvári Erzsébet

1994 Égi anyámnak. Válogatás egy parasztköltő életművéből. Válogatta Réthey Prikkel Miklós. Debrecen

Néprajzi Lexikon

1987 I. kötet. Bp.

NIEDERMÜLLER Péter

1981 A mindennapok folklórja avagy a folklór mindennapjai. Folklór, Társadalom, Művészet 7. sz. 191–219.

ORTUTAY Gyula

1970 A magyar népdal. In. Uő: Magyar népdalok. I. Bp.

TAKÁCS Lajos

1951 Népi verselők, hírversírók. Ethn. LXII. 1–49.

ÚJVÁRY Zoltán

1980 Egy verselő földműves. In. Uő: Népszokás és népköltészet. Debrecen. 559–621.

1980 Népköltészet és irodalom népi kéziratok könyvekben. In. Uő: Népszokás és népköltészet. Debrecen. 425–556.

